Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

18 юни 2024 година*

„Преюдициално запитване — Пространство на свобода, сигурност и правосъдие — Директива 2011/95/ЕС — Член 21, параграф 1 — Директива 2013/32/ЕС — Член 9, параграфи 2 и 3 — Окончателно предоставяне на статут на бежанец от държава членка — Бежанец, който след това предоставяне пребивава в друга държава членка — Молба за екстрадиция от третата държава на произход на този бежанец, отправена до държавата членка на пребиваване — Действие на решението за предоставяне на статут на бежанец по отношение на съответната процедура по екстрадиция — Член 18 и член 19, параграф 2 от Хартата на основните права на Европейския съюз — Защита на посочения бежанец срещу така поисканата екстрадиция“

По дело C-352/22

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Oberlandesgericht Hamm (Висш областен съд Хам, Германия) с акт от 19 май 2022 г., постъпил в Съда на 1 юни 2022 г., в рамките на производство по екстрадиция на

A.,

при участието на:

Generalstaatsanwaltschaft Hamm,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: K. Lenaerts, председател, L. Bay Larsen, заместник-председател, Ал. Арабаджиев, K. Jürimäe (докладчик), E. Regan, T. von Danwitz, Z. Csehi и O. Spineanu-Matei, председатели на състави, M. Ilešič, J.-C. Bonichot, L. S. Rossi, I. Jarukaitis, A. Kumin, M. L. Arastey Sahún и M. Gavalec, съдии,

генерален адвокат: J. Richard de la Tour,

секретар: D. Dittert, началник на отдел,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 12 юни 2023 г.,

* Език на производството: немски.

като има предвид становищата, представени:

– за A., от H.-J. Römer и U. Sommer, Rechtsanwälte,

– за германското правителство, от J. Möller и A. Hoesch, в качеството на представители,

– за италианското правителство, от G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от D. G. Pintus, avvocato dello Stato,

– за Европейската комисия, от A. Azéma, S. Grünheid и J. Hottiaux, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 19 октомври 2023 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 9, параграфи 2 и 3 от Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила (ОВ L 180, 2013 г., стр. 60) и на член 21, параграф 1 от Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила (ОВ L 337, 2011 г., стр. 9).

2 Запитването е отправено в рамките на процедура по екстрадиция на A., турски гражданин, на когото е предоставен статут на бежанец в Италия и който пребивава в Германия, като тази процедура се провежда вследствие на молба за екстрадиция, отправена от турските органи до германските органи с цел наказателно преследване срещу A.

Правна уредба

Международното право

Женевската конвенция

3 Конвенцията за статута на бежанците, подписана в Женева на 28 юли 1951 г. (Recueil des traités des Nations unies, том 189, стр. 150, № 2545 (1954), влиза в сила на 22 април 1954 г. (наричана по-нататък „Женевската конвенция“). Тя е допълнена с Протокола за статута на бежанците, подписан в Ню Йорк на 31 януари 1967 г. и влязъл в сила на 4 октомври 1967 г.

4 Всички държави членки са договарящи страни по Женевската конвенция. За сметка на това Европейският съюз не е договаряща страна по тази конвенция.

5 Член 1, раздел A от посочената конвенция гласи:

„За целите на тази конвенция терминът „бежанец“ се прилага към всяко лице, което:

[…]

2) […] при основателни опасения от преследване по причина на раса, религия, националност, принадлежност към определена социална група или политически убеждения, се намира извън страната, чийто гражданин то е, и не може да се ползва от закрилата на тази страна, или не желае да се ползва от такава закрила поради тези опасения; или, бидейки без гражданство и намирайки се извън страната на своето предишно обичайно местоживеене в резултат на подобни събития, не може да се завърне или, поради такива опасения, не желае да се завърне в нея.

В случаите, когато някое лице се явява гражданин на няколко страни, изразът „страната на неговото гражданство“ означава всяка една от страните, чиито гражданин е то, и такова лице не се счита лишено от закрилата на страната на неговото гражданство, ако без някаква действителна причина, произтичаща от основателни опасения, то не се обръща за закрила към една от страните, чийто гражданин се явява“.

6 Член 33, точка 1 от същата конвенция предвижда:

„Никоя договаряща държава няма по какъвто и да е начин да експулсира или връща („refouler“) бежанец до границата на територията, където са били застрашени животът или свободата му по причина на неговата раса, религия, националност, принадлежност към дадена социална група или политически възгледи“.

Европейската конвенция за екстрадиция

7 Съгласно член 3, алинеи 1 и 2 от Европейската конвенция за екстрадиция, подписана в Париж на 13 декември 1957 г:

„1. Екстрадиция не се разрешава, ако престъплението, за което тя се иска, се счита от замолената страна за политическо или за свързано с политическо престъпление.

2. Същото правило се прилага, ако замолената страна има сериозни основания да счита, че молбата за екстрадиция за престъпление от общ характер има за цел преследване или наказване на лицето заради раса, религия, гражданство или политически убеждения или че положението на това лице може да бъде утежнено поради някоя от тези причини“.

Правото на Съюза

Директива 2011/95

8 Съображение 21 от Директива 2011/95 има следния текст:

„Признаването на статута на бежанец е декларативен акт“.

9 Член 2 от тази директива съдържа следните определения:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

[…]

б) „лице, на което е предоставена международна закрила“ означава лице, на което е предоставен статут на бежанец или статут на субсидиарна закрила, както са определени в букви д) и ж);

[…]

г) „бежанец“ означава гражданин на трета държава, който поради основателни опасения от преследване, основано на раса, религия, националност, политическо мнение или принадлежност към определена социална група се намира извън държавата, чийто гражданин е, и който не може или поради тези опасения не желае да се обърне за закрила към тази държава, или лице без гражданство, което, като се намира по горепосочените причини извън държавата на предишното си обичайно пребиваване, не може или поради такива опасения не желае да се завърне в нея, и по отношение на което не се прилага член 12;

д) „статут на бежанец“ означава признаването от държава членка на гражданин на трета държава или лице без гражданство за бежанец;

[…]

и) „молител“ означава гражданин на трета държава или лице без гражданство, подали молба за международна закрила, по която все още не е взето окончателно решение;

[…]“.

10 Озаглавената „Условия за определяне като бежанец“ глава III от Директива 2011/95 обхваща членове 9—12. Членове 11 и 12 от тази директива определят съответно случаите, в които гражданин на трета държава или лице без гражданство престава да бъде бежанец, и случаите, в които гражданин на трета държава или лице без гражданство се изключва от кръга на бежанците.

11 Членове 13 и 14 от посочената директива се съдържат в глава IV, озаглавена „Статут на бежанец“.

12 Съгласно член 13 от същата директива:

„Държавите членки предоставят статут на бежанец на всеки гражданин на трета държава или на лице без гражданство, които отговарят на условията за определяне като бежанци съгласно разпоредбите на глави II и III“.

13 Член 14 от Директива 2011/95 се отнася за „[о]тнемане[то], прекратяване[то] или отказ[а] за подновяване на статут на бежанец“. Съгласно този член:

„1. По отношение на молбите за международна закрила, внесени след влизането в сила на Директива 2004/83/ЕО [на Съвета от 29 април 2004 година относно минималните стандарти

за признаването и правното положение на гражданите на трети страни или лицата без гражданство като бежанци или като лица, които по други причини се нуждаят от международна закрила, както и относно съдържанието на предоставената закрила (ОВ L 304, 2004 г., стр. 12; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 7, стр. 52)], държавите членки отнемат статута на бежанец, предоставен от държавен, административен, съдебен или квазисъдебен орган на гражданин на трета държава или на лице без гражданство, прекратяват го или отказват подновяването му, когато съответното лице престане да бъде бежанец в съответствие с член 11.

2. Без да се засяга задължението на бежанеца в съответствие с член 4, параграф 1 да декларира всички относими факти и да предоставя всички относими документи, с които разполага, държавата членка, която е предоставила статута на бежанец, доказва за всеки отделен случай, че съответното лице е престанало да бъде или никога не е било бежанец по смисъла на параграф 1 от настоящия член.

3. Държавите членки отнемат, прекратяват или отказват подновяването на статута на бежанец на всеки гражданин на трета държава или на лице без гражданство, ако съответната държава членка установи, след като е предоставила статута на бежанеца, че:

а) лицето е следвало да бъде или е изключено от кръга на бежанците съгласно член 12;

б) невярното представяне или несъобщаването на факти от лицето, включително и използването на подправени документи, са имали определяща роля за решението да му бъде предоставен статут на бежанец.

4. Държавите членки могат да отнемат статут на бежанец, предоставен от правителствен, административен, съдебен или квазисъдебен орган, да го прекратят или да откажат да го подновят, когато:

а) са налице разумни основания лицето да бъде разглеждано като заплаха за сигурността на държавата членка, в която се намира;

б) като осъдено с влязла в сила присъда за особено тежко престъпление, лицето представлява заплаха за обществото в тази държава членка.

5. В случаите, описани в параграф 4, държавите членки могат да решат да не предоставят статут на бежанец, когато подобно решение все още не е било взето.

6. Лицата, по отношение на които се прилага параграф 4 или 5, имат правото да упражняват правата, предвидени в членове 3, 4, 16, 22, 31, 32 и 33 от Женевската конвенция или сходни на тях права, докато се намират в държавата членка“.

14 Озаглавената „Съдържание на международната закрила“ глава VII от тази директива обхваща членове 20—35.

15 Член 21 („Закрила срещу връщането“), параграф 1 от посочената директива гласи:

„Държавите членки спазват принципа за забрана на връщането в съответствие със своите международни задължения“.

16 Член 36, втора алинея от същата директива предвижда:

„Държавите членки, във връзка с [Европейската комисия], вземат всички необходими мерки за установяване на пряко сътрудничество и обмен на информация между компетентните органи“.

Директива 2013/32

17 Съгласно член 9 от Директива 2013/32, озаглавен „Право за оставане в държавата членка до разглеждането на молбата“:

„1. Кандидатите могат да останат в държавата членка единствено за целите на процедурата, докато решаващият орган се произнесе, в съответствие с процедурите на първа инстанция, установени в глава III. Това право за оставане в държавата членка не съставлява право на пребиваване.

2. Държавите членки могат да предвидят изключение от това правило единствено ако лице подаде последваща молба, посочена в член 41, или ако те предадат или екстрадират дадено лице било към друга държава членка поради задължения, произтичащи от европейска заповед за арест или по други причини, било към трета страна, било към международни наказателни съдилища.

3. Държава членка може да екстрадира кандидат към трета страна в съответствие с параграф 2 единствено ако компетентните органи са уверени, че решението за екстрадиране няма да доведе до пряко или непряко връщане в нарушение на международните задължения и задълженията спрямо Съюза на същата държава членка“.

18 Членове 44 и 45 от тази директива съдържат правилата, уреждащи процедурата за отнемане на международна закрила. По-конкретно, член 45, параграфи 1 и 3 от посочената директива гласи:

„1. Държавите членки гарантират, че когато компетентният орган предвижда отнемането на международна закрила, предоставена на гражданин на трета страна или лице без гражданство в съответствие с член 14 или член 19 от Директива [2011/95], лицето се ползва от следните гаранции:

а) да бъде информирано писмено, че компетентният орган пристъпва към преразглеждане на това дали отговаря на условията за лице, на което е предоставена международна закрила, както и за причините за това преразглеждане; и

б) има възможност да представи по време на лично интервю, което се провежда в съответствие с член 12, параграф 1, буква б) и членове 14—17 или писмено причините, поради които няма основание да му се отнема международната закрила.

[…]

3. Държавите членки гарантират, че решението на компетентния орган за отнемане на международната закрила се оповестява писмено. В решението се посочват правните и фактическите мотиви, а информация за начините за обжалване на решението се съобщава писмено“.

19 Съгласно член 49, втора алинея от Директива 2013/32:

„Държавите членки, като съгласуват с Комисията, вземат всички подходящи мерки за установяване на пряко сътрудничество и обмен на информация между компетентните органи“.

Германското право

20 Член 6, параграф 2 от Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (IRG) (Закон за международната правна взаимопомощ по наказателни дела) от 23 декември 1982 г. (BGBl. 1982 I, стр. 2071) гласи следното:

„Не се допуска екстрадиция, ако съществуват сериозни основания да се счита, че ако бъде екстрадирано издирваното лице, то ще бъде подложено на преследвания или ще бъде наказано заради своята раса, религия, гражданство, принадлежност към определена социална група или политически убеждения или положението му може да бъде утежнено поради някоя от тези причини“.

21 Съгласно член 6 от Asylgesetz (AsylG) (Закон за убежището) от 26 юни 1992 г. (BGBl. 1992 I, стр. 1126), в редакцията му, обнародвана на 2 септември 2008 г. (BGBl. 2008 I, стр. 1798), последно изменен с член 9 от Gesetz zur Weiterentwicklung des Ausländerzentralregisters (Закон за развиване на централния регистър за чужденците) от 9 юли 2021 г. (BGBl. 2021 I, стр. 2467):

„Решението по молбата за убежище проявява обвързващото си действие по всякакви дела, в които релевантни от правна гледна точка са признаването на правото на убежище или предоставянето на международна закрила по смисъла на член 1, параграф 1, точка 2. Това не важи по отношение на процедурата по екстрадиция и на процедурата по член 58a от Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (Aufenthaltsgesetz — AufenthG) (Закон за пребиваването, заетостта и интеграцията на чужденците на територията на Федерална република Германия) от 30 юли 2004 г. (BGBl. 2004 I, стр. 1950)“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

22 A. е турски гражданин от кюрдски произход. През 2010 г. той напуска Турция.

23 С влязло в сила решение от 19 май 2010 г. италианските органи предоставят на A. статут на бежанец с мотива, че е изложен на опасност от политическо преследване от турските органи поради подкрепата си за Работническата партия на Кюрдистан (ПКК). Този статут е в сила до 25 юни 2030 г.

24 От юли 2019 г. A. пребивава в Германия.

25 Въз основа на заповед за арест от 3 юни 2020 г., издадена от турски съд, пред Международната организация на криминалната полиция (Интерпол) срещу A. е подаден сигнал за задържане с цел екстрадиция към Турция за целите на наказателно преследване за извършено умишлено убийство. Той е упрекван, че на 9 септември 2009 г. в Бингьол (Турция) след устна разправия с баща си и брат си произвел изстрел с пушка, при което улучил майка си. Майката на A. починала впоследствие от нанесените рани.

26 A. е арестуван в Германия на 18 ноември 2020 г. и е временно задържан, а впоследствие му е наложена мярка задържане под стража за целите на екстрадирането, като тази мярка се изпълнява до 14 април 2022 г.

27 С определение от 2 ноември 2021 г. запитващата юрисдикция, а именно Oberlandesgericht Hamm (Висш областен съд Хам, Германия), допуска екстрадицията на A. към Турция. Тази юрисдикция приема, че съгласно германското право взетото от италианските органи решение за предоставяне на статут на бежанец няма обвързващо действие по отношение на водената в Германия процедура по екстрадиция, но може да бъде индикация — за целите на разглеждането на молбата за екстрадиция — дали A. би бил изложен на сериозна и конкретна опасност от политическо преследване в Турция. Затова посочената юрисдикция извършва самостоятелна проверка на тази молба за екстрадиция въз основа на доводите, изложени от A., от една страна, в рамките на проведената в Италия процедура за предоставяне на убежище (станали ѝ известни от предадени документи по тази процедура), а от друга страна, в рамките на процедурата по екстрадиция. Освен това запитващата юрисдикция взема предвид гаранциите от страна на турските органи в смисъл, че наказателното производство, което ще се проведе след екстрадицията, ще отговаря на изискванията за справедлив съдебен процес. Така тя стига до извода, че няма опасност от политическо преследване, нито сериозни основания да се счита, че посочената молба за екстрадиция заради извършването на престъпление от общ характер е отправена с цел преследване или наказване на A. за политическите му убеждения или че ако бъде предаден, положението му може да бъде утежнено поради такива причини.

28 Това определение е отменено от Bundesverfassungsgericht (Федерален конституционен съд, Германия), правораздаващ по подадена от A. индивидуална конституционна жалба. Според този съд Oberlandesgericht Hamm (Висш областен съд Хам) е нарушил основното право на A., произтичащо от член 101, параграф 1 от Grundgesetz (Основен закон на Федерална република Германия), съгласно който никой не може да бъде лишаван от достъп до съд, създаден със закон. Всъщност в нарушение на член 267, трета алинея ДФЕС Oberlandesgericht Hamm (Висш областен съд Хам) не е сезирал Съда чрез преюдициално запитване с неизяснения и релевантен за разрешаването на спора въпрос дали съгласно правото на Съюза влязло в сила решение за признаване от държава членка на статут на бежанец на гражданин на трета държава има обвързващо действие по отношение на процедурата по екстрадиция, водена от компетентния орган на друга държава членка по повод на молба, отправена от третата държава на произход на този бежанец.

29 След връщането на делото за ново разглеждане на Oberlandesgericht Hamm (Висш областен съд Хам) последният трябва отново да се произнесе по молбата за екстрадиция на A. Тази юрисдикция подчертава, че посоченият в предходната точка въпрос не е изяснен от Съда и е спорен в доктрината.

30 Съгласно първия подход от член 9, параграф 3 от Директива 2013/32 следва, че когато с влязло в сила решение на дадено лице е признат статут на бежанец в държава членка, екстрадирането в трета държава вече не би било допустимо съгласно правото на Съюза. Това тълкуване се потвърждавало от членове 11, 12 и 14 от Директива 2011/95, както и от членове 44 и 45 от Директива 2013/32, които предвиждат правила и процедури за преустановяване, изключване и прекратяване на статута на бежанец. Тези правила и процедури обаче можело да бъдат заобиколени, ако е възможно органите на една държава членка да уважат молба за екстрадиция на бежанец, признат за такъв от органите на друга държава членка.

31 Според втория подход законодателят на Съюза е приел, че процедурата за предоставяне на убежище и процедурата по екстрадиция са независими една от друга, така че решение на държава членка за предоставяне на статут на бежанец на гражданин на трета държава не може да има обвързващо действие по отношение на процедурата по екстрадиция, водена от компетентния орган на друга държава членка по повод на молба от третата държава на произход на този бежанец. Тази процедура по екстрадиция би могла да е първата възможност за разглеждане на основанията за изключване от кръга на бежанците, които биха могли да обосноват отнемането на статута на бежанец. Следвало обаче да се следи за спазването на принципа на забрана за връщане, закрепен в член 21, параграф 1 от Директива 2011/95.

32 Запитващата юрисдикция възприема втория подход и освен това поддържа вече направените в определението от 2 ноември 2021 г. преценки.

33 Тази юрисдикция подчертава, че нито една разпоредба на директиви 2011/95 и 2013/32 не предвижда, че решение, с което държава членка е предоставила статут на бежанец на гражданин на трета държава, има обвързващо действие по отношение на процедурата по екстрадиция, водена от компетентния орган на друга държава членка по повод на молба на третата държава по произход на този бежанец.

34 Според нея признаването на такова действие предполага, че ако в хода на процедурата по екстрадиция станат известни нови обстоятелства, които обосновават извършването на различна преценка за опасността от политическо преследване, на която е изложено издирваното лице, трябва да се изчака органът в държавата членка, в която е предоставен статутът на бежанец, евентуално да го отнеме. Това би удължило посочената процедура по екстрадиция, което би било несъвместимо с принципа на бързина, приложим по-специално когато издирваното лице е задържано за целите на екстрадирането.

35 Освен това запитващата юрисдикция подчертава, че е в съответствие с легитимната цел извършилите престъпления лица да не останат ненаказани, да се приеме, че въпреки признаването с влязло в сила решение на статут на бежанец на съответния гражданин на трета държава екстрадицията му към неговата трета държава на произход е допустима, стига тази екстрадиция да не противоречи на международното право и на правото на Съюза, по-специално на член 18 и член 19, параграф 2 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“). В това отношение тази юрисдикция уточнява, че при липса на екстрадиция германското право на теория позволява да се образува наказателно производство срещу издирваното лице. Тя обаче счита, че тъй като фактите са настъпили в Турция, на практика такова производство не би могло да бъде проведено, тъй като германските правоприлагащи органи не биха могли да съберат доказателства или да разпитат свидетели в Турция.

36 При това положение Oberlandesgericht Hamm (Висш областен съд Хам) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли член 9, параграфи 2 и 3 от Директива [2013/32] във връзка с член 21, параграф 1 от Директива [2011/95], предвид произтичащото от правото на Съюза задължение за тълкуване на националното право в съответствие с директивите (член 288, трета алинея ДФЕС и член 4, параграф 3 ДЕС), да се тълкува в смисъл, че решението за признаване на статут на бежанец на дадено лице по смисъла на [Женевската конвенция], постановено в друга държава членка […] и влязло в законова сила, проявява обвързващо действие в

процедурата по екстрадиция на това лице в замолената с оглед на екстрадицията на същото лице държава членка, в смисъл че автоматично се изключва възможността за екстрадиция на лицето към трета държава или към държавата на произход, докато статутът на бежанец не бъде отменен или не изтече срокът, за който той е предоставен?“.

По преюдициалния въпрос

37 С единствения си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 9, параграфи 2 и 3 от Директива 2013/32 и член 21, параграф 1 от Директива 2011/95 трябва да се тълкуват в смисъл, че когато за гражданин на трета държава, получил статут на бежанец в една държава членка, в друга държава членка, на чиято територия пребивава, е отправена молба за екстрадиция от неговата трета държава на произход, при разглеждането на молбата за екстрадиция въпросната друга държава членка е обвързана от решението за предоставяне на статут на бежанец на този гражданин, така че това решение я задължава да откаже исканата екстрадиция.

38 Като начало следва да се припомни, че в отсъствието на международен договор в областта на екстрадицията между Съюза и съответната трета държава, в случая — Република Турция, правилата в тази област са от компетентността на държавите членки. Видно обаче от практиката на Съда, държавите членки са длъжни да упражняват тази компетентност при спазване на правото на Съюза (вж. в този смисъл решение от 2 април 2020 г., Ruska Federacija, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, т. 48).

39 Преди да бъдат разгледани конкретно посочените от запитващата юрисдикция разпоредби, е важно да се подчертае, на първо място, че по силата на член 13 от Директива 2011/95 държавите членки предоставят статут на бежанец по смисъла на член 2, буква д) от тази директива на всеки гражданин на трета държава или на лице без гражданство, които отговарят на условията за определяне като бежанци съгласно разпоредбите на глави II и III от посочената директива, без да разполагат с право на преценка в това отношение (вж. в този смисъл решения от 24 юни 2015 г., T., C-373/13, EU:C:2015:413, т. 63, от 14 май 2019 г., M и др. (Отнемане на статута на бежанец), C-391/16, C-77/17 и C-78/17, EU:C:2019:403, т. 89, и от 16 януари 2024 г., Интервюиращ орган на ДАБ при МС (Жени — жертви на домашно насилие), C-621/21, EU:C:2024:47, т. 72 и цитираната съдебна практика).

40 Както е видно от съображение 21 от Директива 2011/95, признаването от държава членка на статут на бежанец има декларативен, а не конститутивен характер относно качеството на бежанец. От това следва, че в системата, въведена с тази директива, гражданин на трета държава или лице без гражданство, които отговарят на тези условия, имат въз основа на самия този факт качеството на бежанец по смисъла на член 2, буква г) от посочената директива и на член 1, раздел A от Женевската конвенция (вж. в този смисъл решение от 14 май 2019 г., M и др. (Отнемане на статута на бежанец) (C-391/16, C-77/17 и C-78/17, EU:C:2019:403, т. 85 и 86).

41 Официалното признаване на качеството на бежанец, което представлява предоставянето на статут на бежанец, води до това, че по силата на член 2, буква б) от Директива 2011/95 съответният бежанец се ползва от международна закрила по смисъла на тази директива и така има всички права и предимства, предвидени в глава VII от посочената директива (вж. в този смисъл решение от 14 май 2019 г., M и др. (Отнемане на статута на бежанец) (C-391/16, C-77/17 и C-78/17, EU:C:2019:403, т. 91).

42 При все това може да се наложи държавата членка, която е признала статут на бежанец на гражданин на трета държава или на лице без гражданство, в съответствие с член 14 от Директива 2011/95 във връзка с членове 44 и 45 от Директива 2013/32 да отнеме този статут на бежанец по-специално когато се окаже, че лицето е престанало да бъде бежанец по силата на член 11 от Директива 2011/95 или че е изключено или е трябвало да бъде изключено от кръга на бежанците по силата на член 12 от същата директива.

43 На второ място, при настоящото състояние на общата европейска система за убежище законодателят на Съюза все още не е дал пълен и конкретен израз на целта, към която се стреми член 78, параграф 2, буква а) ДФЕС, а именно единен статут на бежанец в полза на гражданите на трети държави, валиден в целия Съюз. По-специално, на този етап законодателят на Съюза не е установил принцип, съгласно който държавите членки са длъжни да признават автоматично решенията за предоставяне на статут на бежанец, приети от друга държава членка, нито е определил реда и условията за прилагане на този принцип (решение от 18 юни 2024 г., Bundesrepublik Deutschland (Действие на решение за предоставяне на статут на бежанец), C-753/22, EU:C:2024:XXX, т. 68).

44 Така при сегашното състояние на правото на Съюза държавите членки са свободни да поставят признаването на всички свързани със статута на бежанец права на тяхна територия в зависимост от приемането от техните компетентни органи на ново решение за предоставяне на този статут (решение от 18 юни 2024 г., Bundesrepublik Deutschland (Действие на решение за предоставяне на статут на бежанец), C-753/22, EU:C:2024:XXX, т. 69).

45 При това положение следва да се прецени, на трето място, дали по силата на правото на Съюза в областта на международната закрила решение за предоставяне на статут на бежанец, взето от компетентния в областта на определянето орган на държава членка, може да има обвързващо действие по отношение на процедура по екстрадиция на съответния бежанец, която е водена по повод на молба, отправена от третата държава на произход на този бежанец, от компетентния орган на друга държава членка, до такава степен, че последният орган да трябва да откаже екстрадицията на посочения бежанец поради наличието на такова решение.

46 В този контекст освен разпоредбите на директиви 2011/95 и 2013/32, посочени от запитващата юрисдикция в преюдициалния ѝ въпрос, следва да се вземат предвид и всички релевантни разпоредби от правото на Съюза, включително тези от Хартата.

47 Всъщност, за да е полезен с отговора си на отправилата преюдициален въпрос юрисдикция, може да е необходимо Съдът да вземе предвид норми на правото на Съюза, които националният съд не е посочил във въпроса си (вж. в този смисъл решения от 20 март 1986 г., Tissier, 35/85, EU:C:1986:143, т. 9, и от 2 март 2023 г., PrivatBank и др., C-78/21, EU:C:2023:137, т. 35).

48 В това отношение, първо, съгласно член 1 от Директива 2013/32 „целта на [тази] директива е да се определят общи процедури за предоставяне или отнемане на международна закрила съгласно Директива [2011/95]“.

49 Член 9 от Директива 2013/32 се съдържа в глава II от нея, посветена на основните принципи и гаранции при процедурата относно международната закрила. Член 9, параграф 1 от тази директива предоставя на кандидата за международна закрила правото да остане на

територията на съответната държава членка по време на процедурата по разглеждане на молбата му. Член 9, параграф 2 от посочената директива разрешава на държавите членки да предвидят изключение от това право в посочените в него случаи, сред които по-специално е екстрадицията на кандидата в трета държава. В този случай съгласно член 9, параграф 3 от същата директива такава екстрадиция е обвързана с условието компетентните органи на тази държава членка да са уверени, че съответното решение за екстрадиция няма да доведе до пряко или непряко връщане на издирваното лице в нарушение на международните задължения и задълженията спрямо Съюза, които има посочената държава членка.

50 Така от текста и структурата на член 9 от Директива 2013/32, както и от мястото му в общата структура на тази директива следва, че както отбелязва генералният адвокат в точка 77 от заключението си, този член урежда само хипотезата на екстрадиция в хода на процедурата по разглеждане на молба за международна закрила. За сметка на това посоченият член не урежда разглежданата в главното производство хипотеза на екстрадиция след предоставянето на такава закрила от държава членка.

51 Второ, член 21, параграф 1 от Директива 2011/95, който се съдържа в глава VII, озаглавена „Съдържание на международната закрила“, припомня задължението на държавите членки да спазват принципа на забрана за връщане в съответствие със своите международни задължения. Така тази разпоредба представлява специфичен израз на принципа на забрана за връщане, гарантиран като основно право от член 18 и член 19, параграф 2 от Хартата във връзка с член 33 от Женевската конвенция (вж. в този смисъл решения от 22 ноември 2022 г., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Извеждане —Медицински канабис), C-69/21, EU:C:2022:913, т. 55, и от 6 юли 2023 г., Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Бежанец, извършил тежко престъпление), C-663/21, EU:C:2023:540, т. 49).

52 Доколкото решението на държава членка да уважи отправената от държавата на произход молба за екстрадиция на гражданин на трета държава като A., получил статут на бежанец в друга държава членка в съответствие с нормите на вторичното право на Съюза в областта на международната закрила, би довело до лишаване на този гражданин от правата и предимствата по глава VII от Директива 2011/95, следва да се приеме, че водената в първата държава членка процедура по екстрадиция е свързана с прилагането на правото на Съюза по смисъла на член 51, параграф 1 от Хартата.

53 Следователно основните права, закрепени в Хартата, и по-специално гарантираните в член 18 и член 19, параграф 2 от нея, трябва да се спазват изцяло от органа на държавата членка, който е компетентен да разгледа молба за екстрадиция, отправена от трета държава и отнасяща се до гражданин на трета държава, получил статут на бежанец в друга държава членка.

54 Ето защо следва да се определи дали член 21, параграф 1 от Директива 2011/95 във връзка с член 18 и член 19, параграф 2 от Хартата допуска екстрадиция при условия като разглежданите в главното производство.

55 В това отношение като начало следва да се уточни, че компетентният в областта на екстрадицията орган на замолената държава членка не може да разреши екстрадицията към трета държава на гражданин на тази трета държава, на когото друга държава членка е признала статут на бежанец, когато такава екстрадиция би нарушила член 21, параграф 1 от Директива 2011/95 във връзка с член 18 и член 19, параграф 2 от Хартата.

56 Що се отнася по-специално до последните разпоредби, от една страна, съгласно член 18 от Хартата „[п]равото на убежище се гарантира при спазване на правилата на [Женевската конвенция], [Протокола за статута на бежанците] и в съответствие с [Договора за ЕС] и [Договора за функционирането на ЕС]“.

57 Съгласно практиката на Съда държавите членки трябва да гарантират на кандидатите за международна закрила и на лицата, които се ползват от международна закрила, ефективното упражняване на закрепеното в тази разпоредба право (вж. в този смисъл решение от 22 юни 2023 г., Комисия/Унгария (Декларация за намерение преди молба за убежище), C-823/21, EU:C:2023:504, т. 52).

58 Както подчертава генералният адвокат в точка 47 от заключението си, докато издирваното лице притежава качеството на бежанец по смисъла на член 2, буква г) от Директива 2011/95 и на член 1, раздел A от Женевската конвенция, екстрадирането на това лице в третата държава на произход би довело до лишаването му от ефективното упражняване на правото, предоставено му от член 18 от Хартата. Следователно, докато посоченото лице отговаря на условията, за да има това качество, член 18 от Хартата не допуска екстрадицията му в третата държава, от която е избягало и в която за него има опасност от преследване.

59 В настоящия случай това означава, че докато продължава да съществува опасност A. да бъде подложен на територията на третата държава на произход, която е отправила молбата за екстрадиция, на политическото преследване, поради което италианските органи са му предоставили статут на бежанец, екстрадирането му в тази трета държава е изключено на основание член 18 от Хартата.

60 В това отношение обстоятелството, че наказателното преследване, с оглед на което е поискана екстрадицията на A., се основава на факти, различни от въпросното политическо преследване, само по себе си не е достатъчно, за да се приеме отсъствието на такава опасност.

61 От друга страна, член 19, параграф 2 от Хартата забранява по абсолютен начин принудителното отвеждане на дадено лице към държава, в която съществува сериозен риск то да бъде осъдено на смърт, да бъде подложено на изтезание или на друго нечовешко или унизително отношение или наказание (вж. в този смисъл решение от 6 юли 2023 г., Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Бежанец, извършил тежко престъпление), C-663/21, EU:C:2023:540, т. 36 и цитираната съдебна практика).

62 Следователно, когато посоченото в молбата за екстрадиция лице изтъкне сериозен риск от нечовешко или унизително отношение в случай на екстрадиция, преди да пристъпи към евентуална екстрадиция, замолената държава членка трябва да провери, че тя няма да наруши правата по член 19, параграф 2 от Хартата (решения от 6 септември 2016 г., Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, т. 60, и от 2 април 2020 г., Ruska Federacija, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, т. 64).

63 За тази цел в съответствие с член 4 от Хартата, който забранява нечовешкото или унизително отношение или наказание, държавата членка не би могла да се ограничи да вземе под внимание само декларациите на молещата трета държава или приетите от нея международни договори, които по принцип гарантират спазването на основните права. За целите на тази проверка компетентният орган на замолената държава трябва да се основе

на обективни, достоверни, точни и надлежно актуализирани данни, които могат да произтичат по-специално от решения на международни юрисдикции, например решенията на Европейския съд по правата на човека, от съдебни решения в молещата трета държава, както и от решения, доклади и други документи, съставени от органите на Съвета на Европа или в рамките на системата на обединените нации (решения от 6 септември 2016 г., Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, т. 55—59, и от 2 април 2020 г., Ruska Federacija, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, т. 65).

64 За да се прецени опасността от нарушение на член 21, параграф 1 от Директива 2011/95, както и на член 18 и член 19, параграф 2 от Хартата, обстоятелството, че друга държава членка е предоставила на издирваното лице статут на бежанец в съответствие с директиви 2011/95 и 2013/32, представлява особено сериозно съображение, което компетентният орган на замолената държава членка трябва да вземе предвид. Затова решението за предоставяне на статут на бежанец трябва, доколкото този статут не е бил отнет от предоставилата го държава членка, да доведе до отказ на екстрадицията от този орган в изпълнение на посочените разпоредби.

65 Всъщност общата европейска система за убежище, която включва общи критерии за определяне на лицата, които реално се нуждаят от международна закрила, както се подчертава в съображение 12 от Директива 2011/95, се основава на принципа на взаимно доверие, съгласно който трябва да се презумира, че освен при изключителни обстоятелства, във всяка държава членка отношението към търсещите международна закрила лица отговаря на изискванията на правото на Съюза, включително тези на Хартата, на Женевската конвенция и на Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. (вж. в този смисъл решения от 21 декември 2011 г., N. S. и др., C-411/10 и C-493/10, EU:C:2011:865, т. 78—80, и от 19 март 2019 г., Ibrahim и др., C-297/17, C-318/17, C-319/17 и C-438/17, EU:C:2019:219, т. 84 и 85).

66 В допълнение, както бе припомнено в точка 42 от настоящото решение, държавата членка, която е признала статут на бежанец на гражданин на трета държава или на лице без гражданство, може в съответствие с член 14 от Директива 2011/95 във връзка с членове 44 и 45 от Директива 2013/32 да отнеме този статут на бежанец по-специално когато се окаже, че лицето е престанало да бъде бежанец по силата на член 11 от Директива 2011/95 или че е изключено или е трябвало да бъде изключено от кръга на бежанците по силата на член 12 от същата директива. В това отношение член 45 от Директива 2013/32 установява процедурните правила относно отнемането на международна закрила, и по-специално гаранциите, от които трябва да се ползва съответното лице в рамките на тази процедура.

67 Тези разпоредби и предвидената в тях процедура обаче биха били заобиколени, ако замолената държава членка можеше да екстрадира гражданин на трета държава, на когото друга държава членка е предоставила статут на бежанец в приложение на тези директиви, към държавата му на произход, като такава екстрадиция de facto би довела до прекратяване на този статут и до лишаване на заинтересованото лице от ефективно ползване на закрилата, която му предоставя член 18 от Хартата, на правата и предимствата, предвидени в глава VII от Директива 2011/95, както и на гаранциите, посочени в член 45 от Директива 2013/32.

68 С оглед на значението на подобно решение за предоставяне на статут на бежанец за преценката относно молба за екстрадиция, отправена от държавата на произход на лице със статут на бежанец, следва да се приеме, както подчертава генералният адвокат в точка 112 от заключението си, че въз основа на предвидения в член 4, параграф 3, първа алинея ДЕС принцип на лоялно сътрудничество, по силата на който Съюзът и държавите членки при пълно взаимно зачитане си съдействат при изпълнението на задачите, произтичащи от Договорите (решение от 6 септември 2016 г., Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, т. 42), и който намира конкретен израз в член 36 от Директива 2011/95 и в член 49 от Директива 2013/32, компетентният в областта на екстрадицията орган на замолената държава членка трябва възможно най-скоро да осъществи обмен на информация с органа на другата държава членка, който е предоставил статут на бежанец на издирваното лице. Поради това той трябва да уведоми последния орган за молбата за екстрадиция на това лице, да му изпрати становището си по тази молба и да поиска от него предоставяне в разумен срок както на информацията, с която разполага и която е довела до предоставянето на този статут, така и на решението му по въпроса дали следва да се отнеме статутът на бежанец на въпросното лице.

69 От една страна, целта на този обмен на информация е да се даде възможност на компетентния в областта на екстрадицията орган на замолената държава членка да извърши напълно информирано проверките, които трябва да направи по силата на член 18 и член 19, параграф 2 от Хартата.

70 От друга страна, обменът на информация позволява на компетентния орган на другата държава членка евентуално да отнеме статута на бежанец на основание член 14 от Директива 2011/95 при пълно спазване на гаранциите, предвидени в член 45 от Директива 2013/32.

71 С оглед на гореизложеното правото на Съюза не би се противопоставило на екстрадиция единствено в хипотезата, в която компетентният орган на държавата членка, предоставила на издирваното лице статут на бежанец, реши да отнеме този статут на основание член 14 от Директива 2011/95, и при условие че компетентният в областта на екстрадицията орган на замолената държава членка стигне до извода, че това лице няма или вече няма качеството на бежанец и че не съществува никакъв сериозен риск в случай на екстрадиция на посоченото лице в молещата трета държава същото да бъде осъдено на смърт там, да бъде подложено на изтезание или на друго нечовешко или унизително отношение или наказание.

72 По всички изложени по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че член 21, параграф 1 от Директива 2011/95 във връзка с член 18 и член 19, параграф 2 от Хартата трябва да се тълкува в смисъл, че когато за гражданин на трета държава, получил статут на бежанец в една държава членка, в друга държава членка, на чиято територия пребивава, е отправена молба за екстрадиция от неговата държава на произход, замолената държава членка не може да разреши екстрадицията, без да осъществи обмен на информация с органа, предоставил този статут на издирваното лице, и без този орган да е отнел въпросния статут.

По съдебните разноски

73 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

Член 21, параграф 1 от Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила, във връзка с член 18 и член 19, параграф 2 от Хартата на основните права на Европейския съюз

трябва да се тълкува в смисъл, че

когато за гражданин на трета държава, получил статут на бежанец в една държава членка, в друга държава членка, на чиято територия пребивава, е отправена молба за екстрадиция от неговата държава на произход, замолената държава членка не може да разреши екстрадицията, без да осъществи обмен на информация с органа, предоставил този статут на издирваното лице, и без този орган да е отнел въпросния статут.

Подписи